

בעניני אמירה לנכרי בשבת - שיעור 456

I. אמירה לנכרי לתקן מקוה בשבת לטבילת נשים במוצאי שבת במקום שיש טירחא גדולה וכמעט להרבה שא"א לטבול בלא תיקון

(א) ההיתר של הר"ן בשם בעל העיטור עיין במג"א (רע"ו - ה) דההיתר הוא דוקא שגופו נהנה ממנו אבל לומר לעכו"ם שיבנה בית הכנסת אסור דלא התירו שבות רחוקה ועיין בהלבושי שרד דאם אין לו צורך לשבת ורק לצורך מוצאי שבת אין להתיר אבל עיין בשו"ע (ש"ז - ה) דמותר לומר לנכרי לעלות באילן להביא שופר והוי רק למצוה ליום ראשון אמנם שם הוי שבות דשבות במקום מצוה ובנ"ד הוי אמירה לנכרי לעשות איסור תורה ועוד כתב הט"ז (תנ"ה - ז) דאין לשלוח בשבת עכו"ם מחוץ לתחום כדי להביא לולב לצורך יו"ט שאחריו ואפשר שאני שופר דצרכי רבים יותר גדול מלולב ועיין בכף החיים (ש"ז - מ"ד) שהביא הנודע ביהודה (ז - מ"ד) לאסור לומר לנכרי לעלות באילן להביא שופר למוצאי שבת ועוד דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש חולקין על הבעל העיטור

(ב) ההיתר של אמירה לאמירה או רמיזה עיין במ"ב (ש"ז - כ"ד) שהביא דעת החות יאיר (ג) להקל במקום צורך גדול והמ"ב (צסוף סק"ח) כתב ודוקא אם לא יהנה מאותה מלאכה עד אחר השבת כדין א"י שעשה מלאכה לצורך ישראל ולכן אפשר בנ"ד יש להתיר איברא דעת המהרש"ג דאם יודע הנכרי השני שעושה מלאכה בשביל ישראל אין להתיר ודלא כהשו"ת משנה שכיר ועוד דעת המ"ב (רע"ו - י"ח) והמג"א (רנ"ז - ט) והמרדכי (ה דש"ט - תנ"ז) דלעשות מלאכה בבית ישראל חייב ישראל למחות ביד הנכרי ולכאורה מטעם זה אין להתיר ג"כ דרך רמיזה

(ג) ההיתר דלעשות הנכרי ע"י שינוי יש מחלוקת אם מותר עיין בשיעור 222 ולכאורה בנ"ד הצינורים הם קפואים מן הקר הגדול וצ"ע אם אפשר לעשות האש בשינוי וגם תיקון הצינור להאג"מ (ד - מ - ט) שהוא איסור תורה צ"ע אם אפשר בכלל לעשות בשינויים

(ד) ההיתר לרמז לנכרי לתקן המקוה כדי שהנכרי ירחץ גופו עיין בשו"ת שרגא המאיר (ז - מ"ג) דעל כל פנים יש איסור משום מראית העין וזלזול שבת וזה אפילו לטבילה בשבת

(ה) ולמעשה בנ"ד שאפשר לטבול במקוה אחר אפילו במקום אחר ואין חוששין שהנשים עוברות איסורים חמורות ואפילו אם יש טירחא גדולה ללכת למקום אחר אין להתיר שיש בדבר כמה צדדים להחמיר וכפרט שיש זלזול שבת שהוא איסור החמורה

II. הביא תרופה דרך כרמלית ע"י נכרי ורק למוצאי שבת עיין במלכים אמוניך (דף קכ"ד) שהביא המחצית השקל (ש"ז - ח) דבאופן שאם לא יחלל שבת תחסר התרופה לחולה יש להתיר כמו דמותר לנכרי להוריד שופר מאילן לצורך מחרת וכ"כ השער הציון (תנ"ה - ז) לענין להביא לולב בשבת ע"י נכרי ליום ראשון מחוץ לתחום וע"ע בכף החיים (ש"ז - מ"ד) שאוסר

III. מותר לומר לנכרי לילך עמו וליטול נר דלוק כבר הואיל ואינו עושה רק טלטול הנר בעלמא (רמ"א רע"ו - ל) ואין להתיר אלא לבני תורה דילמא אתי למיסרך ולהקל טפי ודוקא בנר שעוה אבל בנר של שמן צריך להחמיר (מ"ב רע"ו - ל) וע"ע באג"מ (ז - ס"ח) דמשמע דמותר

IV. הדלקת נר חשמל ע"י נכרי אסור להנאות בו אם אין לו אור בבית אמנם מותר לומר לנכרי אני רוצה ליתן לך משקה לשתות אך הבית חשך ובאופן זה ידליק לצורך עצמו ומותר לומר לו שלא תכבה כיון שמותר לומר לו שלא יעשה מלאכה

V. סגירת אור החשמל או הגז ע"י נכרי עיין בשו"ע (ש"ז - ז) דשבות דשבות במקום מצוה או חולי קצת או במקום צורך הרבה מותר ואם לאו אסור

VI. לומר לקטן שיאמר לנכרי אם האיסור משום דברו דבר או שלא יהיה שבת קלה בעיניך ודאי אסור כמו אמירה לאמירה בלא צורך גדול אמנם אם הטעם משום שליחות אולי שהוא ג"כ אסור משום מספה איסור בידים אמנם ע"ע באשל אברהם מבוטשאטש (שי"ד - ז) דמותר

VII. ליכנס בעלעוויטאר בשבת ויו"ט כשנכנס אדם רשע לצורך עצמו אסור וכשנכנס נכרי לצורך עצמו מותר מדינא אבל אסור משום מראית העין ואם הוא ידוע לירא שמים וכ"ש אם הוא ת"ח יש בזה גם משום חילול השם ועוד אפשר דאסור מדינא משום שכל הנכנס מוסיף עבודה בחשמל (אג"מ 3 - ז"ה 330פו) ועיין באג"מ (ה - י"ח - כ"ז) לענין הניצוצות שיוצאין בשבת בשעת דבקות חוטי החשמל זה לזה שלא הוי פ"ר דלא ניחא ליה כיון שאי אפשר להשיג כח החשמלי שיוליכו המעלית בלא זה ולכן יש לאסור ואולי מטעם זה אפילו במעלית שבת יש לאסור ורק חולה או זקן אפשר יש להתיר וע"ע בשש"כ (כ"ג - מ"ט - נ"ח וצטערות) שהתיר במעלית שבת בשם רשז"א

VIII. אם יש להתיר לפנות שלג על ידי נכרי - עיין בשו"ת משנה הלכות (ד - מ"ה) דצריך לומר לנכרי שלא ינקה אלא עד ד' אמות ואם יעשה הנכרי מעצמו יותר מד"א אדעתא דנפשיה עביד ועוד כתב דהמדחה שלג ברגליו פחות מד"א אין מוחין

IX. אם יש לנקה קרח ע"י ישראל אם יש חשש סכנה - עיין בשו"ע (של"ד - כ"ז) דגחלת המונחת במקום שרבים ניזוקים בה יכול לכבותה אפילו אם היא של עץ דהלכתה כרבי שמעון דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור וכן קוץ המונח ברה"ר מותר לטלטלו פחות פחות מד' אמות ובכרמלית מותר לטלטלו להדיא משום דחיישינן שמא יזקו בו רבים (ש"ח - י"ח) וכן זכוכית שנשברה על השלחן או במקום שהולכין מותר לטלטל השברים כדי לפנותן שלא יזקו בהם (רמ"א ש"ח - ו) ומ"מ איני יודע מי שמתיר לנקה קרח ברה"ר ע"י ישראל אפשר מטעם זלזול שבת וצ"ע

X. עבודת העוזרת בבית ישראל בשבת אם דינה כקבלן או כשכיר יום עיין ברמ"א (רמ"ד - ה) בענין מלאכת נכרי דדוקא למלאכה מיוחדת כגון בגד לארוג... אבל כששכרו לכל המלאכות שיצטרך תוך זמן השכירות לכ"ע אסור והמ"ב (סק"ל) כתב דיש למחות ביד העוזרת כשעושיין מלאכת הבית בשבת אפילו בלא צווי בעליהן אסור דהא הן שכורין לכל המלאכות אמנם הדעת תורה (רמ"ד - ה) כתב דיש לצדד דבזה"ז שאין הפועלים עוסקים במלאכה ביום א' שהוא יום אידם א"כ עושים בשבת אדעתיה דנפשיהו שלא יצטרכו לעבוד ביום א' ונשאר בצ"ע ועיין בספר אמירה לנכרי שכתב בשם רב משה פיינשטיין ועוד גדולי הפוסקים כשיטת הדעת תורה מ"מ עיין במ"ב (רי"ז - י"ז) שיעשה הא"י המלאכה בכיתו דאם יעשה בבית ישראל אז מחזי כשליחותו ואסור משום מראית העין לכן האופן ההיתר בענין מלאכת העוזרת בשבת היא שצריך לקיים הה' תנאים הנזכר למטה

1. שצריך להודיעה לה מתחילה דכל המלאכות שנעשה אינן צריכות ליעשות בשבת (רק קודם או אחר שבת) ולכן אם עשתה בשבת אדעתיה דנפשיה קעביד
2. אסור לומר בפירוש לעשות מלאכה שאסור מדינה דאמירה לנכרי שו"ע (רי"ז - ז) (3 - 3)
3. אסור ליהנות ממלאכה אפילו בלא אמירה אם היא הנאה ישירה שנעשה ליהודי כגון הדלקת אור חשמל בחדר אפל שו"ע (רע"ו - ה)
4. צריך למחות במלאכת העוזרת אם יש חשש של מראית העין כגון תיקון בגדים או הוצאת תינוק לרה"ר וכדומה מ"ב (רי"ז - סק"ח)
5. ועוד אם המלאכה שיעשה היא בגדר זלזול שבת צריך למחות כגון בדברים שיש בו השמעת קול כמו המכונית של בגדים והמכונית של הדחת כלים וכדומה רמ"א (רי"ז - ה)

XI. עשיית מלאכה ע"י נכרי שקורין סופער שהוא שכיר של בעל הבית בבית גדול שנשכר לאפיסעס או building complex וכדומה - עיין בשיעור 207 (II - א - ג)